

Presentations – Interpretations – Postulates

Sacred art is a gratifying topic of – not only scholarly – reflexion. The works of art inspired by religion or in any other way associated with religious cult are perceived, apprehended and interpreted depending on the outlook, education or sensibility of the person who writes about them.

At the same time, the spectrum of expectations of sacred art formulated by the faithful and the those seeking God, as well as the strength of disagreement expressed by its opponents provide evidence of the importance attached to religion-related works of art by both the defenders of traditional cultural values and those who wish to destroy the existing principles for the sake of building a new order.

The current issue of “*Sacrum et Decorum*”, beside presenting articles introducing or interpreting the works of Polish artists, is dominated by problems related to religious art and culture of France, a country with which Poland has for centuries maintained particularly close artistic relations.

The paper of Piotr Krasny, which opens the present volume, discusses the importance of François-René de Chateaubriand’s *Génie du Christianisme* in post-Revolutionary France of the first decades of the nineteenth century. It is commonly understood that the work of the French writer contributed a great deal to the dissemination of ultra-conservative and traditionalist attitudes towards religious art. It is telling that, especially in Poland, tradition and backwardness have until now defined the scope of expectations of many faithful who, while accepting the exclusively historic forms in sacred architecture, by definition reject any attempts at introducing into churches and religious cult new means of artistic expression.

The Catholic Church is an excellent custodian of centuries-old heritage of sacred art and to some degree still draws on the tradition in search for incentives to encourage the development of sacred art. This is the direction followed in the article of Cédric Lesec in the present issue of “*Sacrum et Decorum*” focussing on over fifty years of activity of the “*Zodiaque*” publishing house established by the Benedictines from the abbey of Sainte-Marie de la Pierre-qui-Vire.

Prezentacje – Interpretacje – Postulaty

Sztuka sakralna stanowi wdzięczny temat refleksji, nie tylko naukowej. Dzieła sztuki inspirowane religią bądź w jakikolwiek inny sposób związane z kultem są postrzegane, odczytywane i interpretowane w zależności od światopoglądu, wykształcenia czy wrażliwości piszącego.

Równocześnie skala oczekiwań formułowanych wobec twórczości sakralnej przez wierzących i poszukujących Boga oraz gwałtowność kontestacji jej przeciwników wskazują między innymi na znaczenie, jakie nadają dziełom sztuki uwarunkowanym kultem religijnym zarówno obrońcy tradycyjnych wartości kultury, jak też ci, którzy pragną dotychczasowy porządek aksjologiczny zniszczyć w imię tworzenia nowego ładu.

W bieżącym numerze „*Sacrum et Decorum*”, obok tekstów zawierających prezentacje i interpretacje dzieł twórców rodzimych, dominują wątki stanowiące odniesienia do kultury i sztuki religijnej Francji – kraju, z którym tradycyjnie łączą Polskę szczególnie bliskie więzi artystyczne.

Artykuł Piotra Krasnego, inicjujący niniejszy tom, omawia znaczenie dzieła François-René de Chateaubrianda *Génie du Christianisme* w porewolucyjnej Francji pierwszych dziesięcioleci XIX wieku. Tekst francuskiego pisarza w powszechnym mniemaniu przyczynił się w znaczący sposób do rozprzestrzenienia się skrajnie konserwatywnych i tradycjonalistycznych postaw w stosunku do sztuki religijnej. Znamienne, że tradycja i zapatrzenie w przeszłość i dzisiaj określają „horyzont oczekiwań” wielu wiernych, zwłaszcza w Polsce, którzy akceptując w budowłach sakralnych jedynie formy historyczne, z założenia odrzucają wszelkie próby wprowadzenia do świątyń i kultu nowych środków ekspresji plastycznej.

Kościół katolicki znakomicie wywiązuje się z roli strażnika wielowiekowej spuścizny sztuki sakralnej i w pewnej mierze nadal poszukuje w tradycji źródeł jej dalszego rozwoju. W nurt ten wpisuje się między innymi prezentowana w niniejszym numerze „*Sacrum et Decorum*” przez Cédrica Leseca ponad pięćdziesięcioletnia działalność wydawnictwa „*Zodiaque*”, założonego przez benedyktynów z francuskiego opactwa Sainte-Marie de la Pierre-qui-Vire.

Liczni przedstawiciele nurtu odnowy sztuki sakralnej poszukują współpracy z wybitnymi artystami współczesnymi, niezależnie od ich światopoglądu. W jej wyniku powstają dzieła tej miary co kaplica Notre-Dame-du-Haut w Ronchamp. Historia jej interpretacji posiada bogatą i interesującą literaturę. Cezary Wąs omawia w swoim

artykule wczesne przykłady recepcji i naukowych analiz tejże budowli, interesujące nie tylko z uwagi na wartość artystyczną dzieła Le Corbusiera, lecz także na mnogość perspektyw i postaw badawczych ich autorów.

Jednocześnie jednak Kościół, skoncentrowany raczej na pielęgnowaniu dziedzictwa kulturowego, w sferze nauki nieco zaniedbuje badania nad współczesną sztuką sakralną. Ich ożywienie w okresie przed i po Soborze Watykańskim II w kręgach teologów i badaczy związanych z kościelnymi ośrodkami naukowymi stopniowo ulega ograniczeniu. W Polsce brak poważnych i systematycznych prac badawczych z dziedziny teologii przedstawienia obrazowego, a na konferencjach i spotkaniach naukowych poświęconych sztuce sakralnej występują przede wszystkim historycy sztuki bądź artyści. Wobec wątpliwości dyskursu teologicznego związanego z zagadnieniem obecności sztuki w Kościele współczesnym redakcja „Sacrum et Decorum” czyni starania, aby pozyskać autorów naświetlających interesujące nas zagadnienia z perspektywy teologicznej. Inicjuje ten wątek ks. Andrzej Królikowski artykułem o charakterze postulatycznym, zawierającym stwierdzenia natury ogólnej, które mogą stanowić punkt wyjścia dla dalszych pogłębionych rozważań.

Wśród tekstów o sztuce niewątpliwie na szczególną uwagę zasługują zawsze wypowiedzi samych artystów. Należy do nich Tadeusz Boruta, malarz i filozof, a w okresie stanu wojennego aktywny działacz ruchu kultury niezależnej. W niniejszym numerze „Sacrum et Decorum” jest on obecny w podwójnej roli: twórcy prac omawianych w artykułach Michała Haakego i Grażyny Ryby oraz jako autor tekstu o najnowszych przedstawieniach Ostatniej Wieczerzy w malarstwie polskim. W przyszłości mamy zamiar przybliżyć Czytelnikom sukcesywnie dorobek i wypowiedzi kolejnych, równie interesujących artystów związanych ze sztuką religijną.

W poprzednim numerze zainicjowano wątek tematyczny poświęcony nieznanym, niezrealizowanym bądź zapomnianym dziełom inspirowanym religią bądź związanym z kultem. Do tych zagadnień będziemy powracać często, uznawszy je za niezwykle istotne dla dopełnienia obrazu sztuki sakralnej ostatnich dwustu lat. W najnowszym numerze zamieszczono kilka tekstów kontynuujących ten cykl. Andrzej Laskowski w oparciu o zachowane archiwalia zaprezentował architekturę kościoła Franciszkanów w Jaśle zniszczonego przez Niemców w czasie ostatniej wojny. O. Benignus Wanat zamieścił sprawozdanie z prac renowacyjnych trwających blisko pół wieku w odzyskanym po wojnie w stanie ruiny karmelitańskim kościele w Poznaniu. Natomiast w artykule Marii Żychowskiej została zarysowana sylwetka artystyczna o. Piotra Cholewki – projektanta witraży niezbyt znanego w Polsce, bo działającego przede wszystkim za granicą, głównie we Francji.

Redakcja „Sacrum et Decorum” pragnie podziękować Czytelnikom za przekazywane nam wyrazy uznania.

Numerous exponents of the renewal of sacred art tried to join forces with outstanding contemporary artists, regardless of their religious outlook. This co-operation resulted in the creation of such works of art as the chapel of Notre-Dame du Haut at Ronchamp. The history of its interpretation has yielded a vast and interesting array of literature. Early examples of reception and scholarly analysis of this edifice – interesting both because of the high artistic quality of Le Corbusier's work and of the variety of perspectives and research analyses employed, have been discussed in an article by Cezary Wąs, of which the first part appears in the present issue.

At the same time, the Church concentrated rather on caring for cultural heritage, neglecting to some degree the area of scholarly investigation of contemporary sacred art. The revival of such activities in the circles of theologians and scholars associated with Church-based academic institutions, dating from the period shortly before the Second Vatican Council and slightly afterwards, has gradually waned. Serious, systematic research on the theology of pictorial representation is missing in Poland, and it is mostly art historians and artists who participate in scholarly conferences and meetings devoted to sacred art. In view of the insufficiency of theological discourse dealing with the presence of art in the contemporary Church, the editors of “Sacrum et Decorum” will strive to secure the contributions of authors who would examine some interesting issues from theological perspective. This current has been initiated by the paper of Fr Andrzej Królikowski presenting some postulates and dealing with general issues that may serve as a starting point for further and more extensive studies.

Among articles dealing with art of particular interest are always statements of artists. One of them is Tadeusz Boruta, a painter and philosopher, an activist during Martial Law in the independent culture movement. In the present issue of “Sacrum et Decorum” Boruta plays a dual role: of an artist whose works have been discussed by Michał Haake and Grażyna Ryba, and of an author of a paper examining the most recent depictions of the Last Supper in Polish painting. In future we shall try to systematically acquaint our readers with the work and comments of other, equally interesting artists dealing with religious art.

In the previous issue we initiated a series devoted to unknown, unrealised or forgotten artworks with a religious or cult-related inspiration. We shall often return to this topic as we consider it to be of particular importance for painting a full picture of sacred art of the last two hundred

years. The most recent issue features a number of articles that continue this series. On the basis of archival sources, Andrzej Laskowski has recreated the architecture of the Franciscan church in Jasło, destroyed by the Nazis during World War II. Maria Żychowska has outlined the artistic personality of Fr Piotr Cholewka – a designer of stained-glass windows barely known in Poland, who works mostly abroad, mainly in France.

The editors of “Sacrum et Decorum” wish to extend their thanks to our readers for their signs of appreciation we have received. It is our hope that the most recent volume of the journal will be met with equal generosity and interest, as were its previous issues.

The Editors
Translated by Joanna Wolańska

Żywimy nadzieję, że najnowsza edycja naszego pisma zostanie przyjęta z równą życzliwością i zainteresowaniem jak poprzednie.

Redakcja